

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
ректор Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

Віль БАКІРОВ

ПРОГРАМА

**фахового екзамену «Вступ до психології» (співбесіда)
для абітурієнтів, які вступають на навчання на 2-й курс
факультету психології для здобуття першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю
053 – Психологія, що здобувають перший
(бакалаврський) рівень вищої освіти за іншою
спеціальністю не менше 1-го року та виконують у
повному обсязі індивідуальний навчальний план**

ВСТУП

Програма проведення фахового екзамену «Вступ до психології» для абітурієнтів, які вступають на навчання на 2-й курс факультету психології для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 – Психологія, що здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за іншою спеціальністю не менше 1-го року та виконують у повному обсязі індивідуальний навчальний план складена відповідно освітньо-професійної програми спеціальності 053 – Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мета проведення фахового екзамену – виявлення загального рівня розвитку абітурієнта, орієнтованості у питаннях вибору навчання на факультеті психології.

1. Уявлення про психологію як науку.

Психологія як наука. Її цілі та задачі.

Роль психології у сучасному світі. Коло завдань, що вирішує психологія. Співвідношення між життєвою та науковою психологією. Основні галузі психології. Місце психології у системі наук.

Поняття про предмет психології.

Початкове визначення деяких головних понять психології – психіки, свідомості, особистості, діяльності. Поведінка та внутрішній світ як сфери проявлення психічного життя людини. Класифікація психічних явищ.

Методи психології.

Психологія як мільтипарадигмальна наука. Методи природно-наукової і гуманітарної психології. Методи психологічної практики.

2. Еволюційний вступ до психології.

Виникнення і розвиток психіки в філогенезі.

Проблема виникнення психіки в еволюції (згідно з О.М.Леонтьєвим). Різні підходи до вирішення цієї проблеми (панпсихізм, біопсихізм, нейропсихізм, антропсихізм).

Необхідність виникнення психічного відображення в еволюції. Проблема суб'єктивних та об'єктивних критеріїв психічного. Поняття біотичних та абіотичних подразників, подразливості та чутливості. Гіпотеза О.М.Леонтьєва та О.В.Запорожця про умови виникнення чутливості та її експериментальне підтвердження.

Етапи психічного розвитку в філогенезі.

Виникнення та історичний розвиток свідомості.

Необхідність виникнення свідомості в антропогенезі. Роль трудової діяльності в формуванні свідомості. Соціальна обумовленість свідомості.

Проблема орудійної опосередкованості свідомості. Дослідження П.Я. Гальперіним психологічного розрізнення між знаряддям тварини і людини.

Структура свідомості в психології.

Свідомість як діяльність і як образ, їх можливе співвідношення. Психологічні характеристики складових структури свідомості-образа. Поняття про чуттєву тканину, значення і особистісний зміст (за О.М.Леонтьєвим). Види значення: словесні, предметні, орудійні.

Із історії розвитку уявлень про предмет психології.

Різні варіанти розуміння душі як предмету психології в античній психології. Виникнення емпіричної психології свідомості. Предмет емпіричної психології свідомості. Криза в психології.

3. Сучасні проблеми і напрямки в психології.

Несвідоме як предмет психології.

Негативний та позитивний підходи до визначення поняття несвідомого. Три класи несвідомих процесів: механізми, спонуки і надсвідомі процеси. Розуміння несвідомого у З.Фрейда.

Поведінка як предмет психології.

«Об'єктивний підхід» у психології. Приклади емпіричних досліджень в біхевіоризмі. Розвиток ідей біхевіоризма в необіхевіоризмі Е.Толмена. Оперантний біхевіоризм Б.Скінера. Тренінг вмінь в біхевіоральній терапії. Цілісний підхід в психології.

Історія постанови проблеми цілісності в психології. Одиниці аналізу в гештальтпсихології. Приклади експериментальних досліджень. Гештальттерапія.

Гуманістична психологія як представник гуманітарної парадігми в психології.

Гуманістична психологія, основні представники та ідеї. Гуманістична психотерапія.

Когнітивна психологія і номотетичний підхід у психології.

Приклади експериментальних досліджень в когнітивній психології.

Соціокультурний підхід в психології.

Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Дві лінії розвитку психічних процесів людини. Вищі психічні функції людини та їх властивості. Поняття знака.

Діяльнісний підхід в психології.

Передумови діяльнісного підходу в психології. Два варіанти діяльнісного підходу в радянській психології: теорії С.Л.Рубінштейна та О.М.Леонтьєва. Характеристики діяльності. Структура діяльності. Принцип єдності свідомості та діяльності.

Загальний огляд пізнавальних та емоційно-вольових процесів.

Співвідношення відчуття та сприйняття, їх властивості. Мислення та його характеристики. Уява, види та механізми уяви. Пам'ять та її місце серед пізнавальних процесів. Увага та її властивості. Розвиток мови та її роль у житті людини.

Загальна різниця між пізнавальними та емоційно-вольовими процесами. Поняття про емоції та почуття. Види емоційних станів та їх психологічні характеристики. Поняття про волю. Вольові властивості особистості.

4. Основні зарубіжні та вітчизняні теорії особистості.

Поняття та теорія особистості в психології.

Життєві уявлення про особистість та їх обмеження. Поняття: людина, індивід, індивідуальність, особистість. Особистість як продукт суспільно-історичного та онтогенетичного розвитку. Поняття про науку і психологію особистості. Компоненти теорії особистості. Критерії оцінки теорії особистості.

Психоаналіз та неофрейдизм: загальні концепції та принципи.

Структура особистості за З.Фрейдом. Інстинкти: рушійні сили поведінки. Розвиток особистості: психо-сексуальні стадії розвитку. Психоаналітична терапія.

Індивідуальна теорія особистості Альфреда Адлера: загальні концепції та принципи. Аналітична психологія Карла Юнга: загальні концепції та принципи.

Его-психологія Еріка Еріксона: результати розвитку психоаналізу. Епігенетичний принцип. Розвиток особистості: психосоціальні стадії.

Гуманістичний психоаналіз Еріха Фрома. Екзистенційні потреби. Структура характеру. Типи непродуктивних орієнтацій.

Соціокультурна теорія особистості Карен Хорні: основні концепції та принципи.

Диспозиційний напрямок у теоріях особистості.

Диспозиційна теорія особистості Гордона Олпорта. Концепція рис особистості. Поняття пропріуму, функціональної автономії. Зрілість особистості.

Структурна теорія рис особистості Реймонда Кеттела: основні концепції та принципи.

Теорія типів особистості Ганса Айзенка: основні концепції та принципи.

Гуманістичний та феноменологічний напрямки в теоріях особистості.

Гуманістична теорія особистості Абрахама Маслоу. Основні принципи теорії. Мотивація: ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація та мотивація зростання.

Феноменологічна теорія особистості Карла Роджерса. Керівний мотив життя: тенденція актуалізації. Я-концепція. Недирективна психотерапія.

Вітчизняні теорії особистості.

Теорія особистості С.Л.Рубинштейна. Особистість як основа, інтегруюча усі психологічні прояви індивіда. Структура особистості: спрямованість, здібності, характер.

Теорія особистості О. М. Леонтьєва. Особистість як особлива системна властивість. Діяльність – основа особистості. Структура особистості. Розвиток особистості та його в'язок з розвитком діяльності

Теорія особистості О.К. Дусавицького. Загальна характеристика поняття особистості. Роль навчальної діяльності у розвитку особистості. Структура особистості: інтерес, ідеал, характер. Поняття норми і патології особистості. Структура Я. Характеристика типів патологічної особистості. Характеристика особистості в нормі.

5. Пізнавальні процеси психіки

Відчуття та сприйняття.

Основні визначення психології пізнавальних процесів. Класифікація сенсорних процесів. Відчуття, сприйняття і сенсомоторна активність. Характеристика поняття сенсорної модальності. Основні властивості сприйняття. Теорії сприйняття. Сприйняття простору, руху та часу. Природа перцептивного образу.

Психологія пам'яті та мислення.

Пам'ять як базова функція психіки. Органічні основи пам'яті. Види пам'яті. Теорії пам'яті. Закономірності процесу запам'ятовування. Пам'ять як основний предмет досліджень представників Харківської психологічної школи. Семантична організація матеріалу і запам'ятовування. Мислення як

опосередкована форма відображення дійсності. Розвиток мислення (філогенетичний, історичний і онтогенетичний аспекти). Теоретичні підходи до дослідження мислення. Основні фази розумового процесу. Основні закономірності процесу прийняття рішення. Методи вивчення мислення. Особливості внутрішньої мови.

Уява та увага.

Форми і види прояву уяви. Механізми уяви. Критерії і методи оцінки креативності. Прийоми уяви і способи її активізації.

Визначення та види уваги. Властивості уваги. Теоретичні підходи до вивчення уваги. Закономірності формування довільної уваги.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Базова література для 1-3 розділів

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб, 2000
2. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология человека. М., 1995.
3. Соколова Е.Е. Введение в психологию. – М., 2007
4. Хрестоматия по введению в психологию /сост. Соколова Е.Е. – М.,1999

Допоміжна література для 1-3 розділів

1. Аткинсон Р. Введение в психологию, 2000
2. Годфруа Ж. Что такое психология. М., 1992
3. Ждан А.Н. История психологии: от античности до наших дней. – М.,1988
4. Петровский А.В. Введение в психологию. – М.,1996
5. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций //Хрестоматия по истории психологии. М.,1980

Базова література до 4 розділу

1. Асмолов А.Г. Психология личности. - М., 2007. - 367с.
2. Дусавицкий А.К. Развитие личности в учебной деятельности. – М.: Дом педагогики, 1996.
3. Зейгарник Б.В. Теории личности в зарубежной психологии // Психология личности: норма и патология: Избр. психол. труды / Под ред. М.Р. Гинзбурга – М.: Изд-во Моск. Психолого-социального ин-та; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2006. – С. 310-395.
4. Куликов Л.В. Психология личности в трудах отечественных психологов: Хрестоматия. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2009. – 464 с.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М: Политиздат, 1977.
6. Моргун В.Ф., Ткачёва Н.Ю. Проблема периодизации развития личности в психологии – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 81 с.
7. Основы психології. - Київ: «Либідь», 1995.

8. Психология личности: Тексты /Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузыря А.А. – М.; Изд-во Моск. ун-та, 1982.
9. Психология личности в трудах зарубежных психологов / Сост. и общ. ред. А.А.Реана. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
10. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології. – К., 2001.
11. Роменець В.А. Історія психології ХІХ-початкуХІХ століття. К., 1995.
12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-х т. Т.2. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с.
13. Соколова Е.Е. Тринадцать диалогов о психологии. М., 1995.
14. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности 3-е междунар.изд. - СПб.:Питер, 2003.

Базова література до 5 розділу

1. Восприятие и деятельность./ Под ред. А.Н.Леонтьева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976.
2. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т. Т.1. Пер с франц. – М.: Мир, 1992.
3. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. 2-е изд. – Л.: Изд-во Лен. ун-та. 1988.
4. Запорожец А.В. Избранные психологические труды: В 2-х т. Т.1. Психическое развитие ребенка. – М.:Педагогика, 1986.
5. Зинченко П.И. Непривольное запоминание. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.
6. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А.Карпенко; Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985.
7. Крутецкий В.А. Психология: Учеб. для учащихся пед. уч-щ. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1986.
8. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения.: В 2-х т. Т 1. – М.:Просвещение, 1983.
9. Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. – 3-е изд. – Кн. 1. Основы общей психологии. – М.:Гуманист.изд.центр Владос, 1999.
10. Общая психология / Под ред. А.В.Петровского. – 4-е изд. – М.: Просвещение, 1996.
11. Психология. Словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд.,испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990.
12. Психологический словарь / Под ред. В.В.Давыдова, А.В.Запорожца, Б.Ф.Ломова и др. – М: Педагогика, 1983.
13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Т.1. – М.: Педагогика, 1989.
14. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984.

Затвержено
приймальною комісією

Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна
протокол № 2 від 02.02. 2021 р.

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Ольга АНОЩЕНКО

КРИТЕРІЇ

оцінювання фахового екзамену «Вступ до психології» (співбесіда) для абітурієнтів, які вступають на навчання на 2-й курс факультету психології для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 – Психологія, що здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за іншою спеціальністю не менше 1-го року та виконують у повному обсязі індивідуальний навчальний план

186-200 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі три питання, представлені у завданні. Абітурієнт демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, місце відповідних понять у системі психологічних знань. Абітурієнт не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

166-185 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнтів при відповіді на всі три питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Абітурієнт допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

140-165 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Абітурієнт допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

120-139 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

100-119 балів – виставляється у разі значних помилок у відповідях на запитання, нерозуміння сутності змісту питання, змісту теорій та методів. Абітурієнт допускає суттєві помилки у використанні наукової термінології.

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо кількість балів із вступного випробування складає не менше 120 балів.